

Barnkonsekvensanalys

gemensam församlingsinstruktion för Helsingborgs pastorat

2021-06-08
Kanslijurist Elin Ax

Inledning

Inför revidering av Församlingsinstruktionen (FIN) har sammanställts uppgifter om barns och ungdomars situation i Helsingborg och i världen. Trendanalyser och statistik tydliggör att vår tid och de närmaste årtiondena på flera sätt kräver att Helsingborgs pastorat prioriterar barn och unga.

Barnens särställning i kristen tro är också en utgångspunkt i revideringen och en röd tråd i alla de samtal som församlingsråd och arbetslag fört under det senaste året. Församlingsråden har bearbetat ett omfattande arbetsmaterial, bland annat med barnens bästa för ögonen.

Medarbetare som står mitt i verkligheten har tagit med sig sina reflektioner kring samhällsförändringar in i analysen och understrukt vikt av att barn blir sedda och hörda – och resultatet syns i grundackorden i den nu färdigställda församlingsinstruktionen. Synpunkter har dokumenterats och tillsammans med arbetslagens, församlingsherdarnas och pastorala ledningsgruppens synpunkter har den reviderade och alltmer koncentrerade församlingsinstruktionen vuxit fram. Genom allt detta löper en analys av hur barnens möjligheter till liv och samtliga dimensioner av utveckling bäst kan stödjas – därför är hoten mot detta också nämnda explicit.

Kartläggning

FIN baserar sin omvärldsbevakning främst på statistik från Helsingborgs stad, men också pastoral statistik. Nedan förtydligas omvärldsbevakningen utifrån barnets perspektiv.

Befolkningsstatistik

Befolkningsökningen i Helsingborgs stad beror på högre invandring än omvärlden men också relativt höga födelsetal. Den främsta anledningen till att andelen barn och unga ökar relativt mycket under kommande år är att den stora generation som är född i slutet på 80-talet och början av 90-talet nu kommit upp i familjebildande ålder.

Den 31 december 2019 hade Helsingborgs stad 147 734 invånare. Under perioden fram till 2035 beräknas befolkningen öka drygt 1 % årligen. Antalet utrikes födda i Helsingborg uppgick 2019 till motsvarande 26,4% av den totala folkmängden. Ungefär 22 % av det totala antalet invånare är barn. År 2024 beräknas andelen förskolebarn och barn i åk 1-6 jämfört med resten av befolkningen vara ungefär densamma. Däremot ökar andelen barn i åk 7-9 och i gymnasieskolan. Ökningen i åldersgruppen 13-15 år utmärker sig särskilt, då denna är 30 %.

Andel av befolkningen med högre utbildning är lägre än i riket. Andelen förvärvsarbeteande helsingborgare i åldersgruppen 20-64 uppgår till 74 procent och flest arbetar inom handel.

Arbetspendlingen till och från Helsingborg är ovanligt stor utifrån ett Sverige-perspektiv. Arbetslösheten skiljer sig markant mellan olika bostadsområden i staden.

Barn- och ungdomsverksamhet i pastoratet

Invånarantalet i HBG:s pastorat var år 2020, 113 559 personer, vilket innebär att andelen barn uppskattningsvis är ungefär 25 000. Antalet döpta i pastoratet år 2020 var 263 stycken, antalet konfirmerade 110 stycken, antalet deltagare i fast barn- och ungdomsverksamhet 378 stycken (168 i kör) och antalet deltagare i barn- och ungdomsverksamheten 4 083 besök.

Barn och ungdomsverksamheten riktar sig till många åldrar bland barn och till barn med olika förutsättningar. Den består verksamhetsåret 2020 i öppen förskola, uppsökande verksamhet vid lekplatserna, vardagsgudstjänster med inriktning mot barn, familjegudstjänster, söndagsskola, hang-ups, läsläsning, utomhusvandring som ersätter jul- och påskvandringar, sommarkyrka, fredagsmys för barn och unga, dop- och konfirmationsundervisning, äventyrläger för konfirmander, körverksamhet, "fritids", stegverksamhet i skolorna, drama- och spelverksamhet för barn, diakonverksamhet riktad mot barn, matprojekt för att skapa bättre utrymme i barnfamiljers ekonomi, babycafé, after school, musiklek, musikskola, program för unga ledare, sommarjobb för äldre barn, musikverkstad och caféverksamhet.

Hur barn och unga säger att de mår

År 2016 gjordes en skånsk stor hälsoundersökning genom enkäter bland elever i åk 2 på gymnasiet samt ett urval av barn i årskurs 6–9 i grundskolan, *Folkhälsorapport Barn och Unga i Skåne*, utgiven av Region Skåne. Sammanställningen visar att de allra flesta skolelever i Skåne i allmänhet mår bra. Pojkar mår bättre än flickor och yngre elever mår bättre än äldre. Störst negativ förändring jämfört med tidigare mätning finns bland de äldre flickorna.

Att de äldsta flickorna mår sämst är ett mönster som ses för många aspekter av hälsa och välbefinnande. Det gäller exempelvis psykiska och somatiska besvär, att trivas med livet, att vara nöjd med sig själv och att känna stress i vardagen. Sömn är en viktig källa till återhämtning. Det finns samband mellan mycket skärmtid och dålig sömn. Att äta frukost och lunch har betydelse för hur man ska orka prestera och koncentrera sig under dagen. I årskurs nio och på gymnasiet äter endast varannan flicka frukost varje dag och fler flickor än pojkar hoppar över lunchen varje dag. Under ungdomstiden genomgår kroppen stora förändringar och självkänslan påverkas lättare av rådande skönhetsideal. Flickor upplever oftare än pojkar att de behöver gå ner i vikt trots att övervikt och fetma är vanligare bland pojkar.

Användning av tobak, alkohol och narkotika har minskat påtagligt bland skånska elever jämfört med tidigare undersökningar och barnen uppger att minskad rökning beror på att kompisar slutat. Andelen föräldrar som bjuder sina barn på alkohol har också minskat. Knappt var tjugonde elev i årskurs nio och var tionde elev på gymnasiet, varav fler pojkar än flickor, uppger att de använt narkotika under det senaste året.

Var tredje elev uppger att de har någon funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom, och

bland dessa anser fyra av tio pojkar och hälften av flickorna att detta påverkar deras skolgång. Diagnoserna dyslexi och ADHD/ADD har blivit något vanligare över tid. Elever med funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom är dubbelt så ofta utsatta för mobbning i skolan jämfört med övriga elever, och oftare utsatta för trakasserier på nätet.

Relationen till föräldrarna är central för barns utveckling och de flesta elever är nöjda med förhållandet till sin familj. Med ålder blir kamratrelationerna allt viktigare. Åtta procent av pojkarna och sex procent av flickorna uppger att de saknar en nära vän. Att vara mobbad i skolan är en stark riskfaktor för ohälsa. Utsatthet för mobbning är vanligast bland yngre elever och i årskurs sex uppger 6–7 % av eleverna att de varit utsatta under de senaste månaderna. De flesta elever trivs bra på sin fritid, pojkar bättre än flickor. Pojkar känner sig påtagligt mycket tryggare än flickor i skolan, i sitt bostadsområde och ute i samhället. Tillit till andra är en viktig del av begreppet socialt kapital och tilliten minskar med stigande ålder. I de två äldsta årskurserna uppger sex av tio pojkar och sju av tio flickor att de inte litar på de flesta människor. Pojkar utsätts oftare för brott än flickor. De vanligaste brotten är fysisk misshandel, hot och stöld, samt för flickor oönskad sexuell handling.

Barn och ungdomar tillbringar en stor del av sin vakna tid i skolan och de allra flesta elever trivs bra i skolan. Skånska elever trivs något sämre i skolan jämfört med elever i riket. Flickor anger i högre grad att de känner sig stressade av skolarbetet än pojkar. Pojkar rapporterar i något högre utsträckning än flickor att de har studiesvårigheter. Över tid har arbetsron i klassrummen minskat avsevärt för båda könen i samtliga årskurser. Pojkar anser i högre grad än flickor att lärarna anstränger sig för att eleverna ska klara sina skoluppgifter. Andelen har dock minskat avsevärt bland pojkar och flickor i samtliga årskurser.

De flesta eleverna ser ljust på sin framtid, pojkar i större utsträckning än flickor och yngre elever i större utsträckning än äldre elever. Framtidsron har dock med undantag för pojkar i årskurs sex minskat i samtliga årskurser. Störst minskning ses bland flickor i årskurs nio och på gymnasiet.

Beskrivning

Församlingsinstruktionen anger hur pastoratet fullgör sin grundläggande uppgift, beskrivningen ska göras bland annat utifrån barnets perspektiv.

I fullgörandet av pastoratets grundläggande uppgift beskrivs i FIN hur gudstjänsterna särskilt möter barnens nyfikenhet på livet och ger dem verktyg för att känna sig hemma och älskade i världen. Den beskriver också den livslånga dopundervisningen i trons grunder, präglad av engagemang, glädje och hopp och att god pedagogik förutsätter respektfulla relationer vare sig det handlar om arbetet med barn och familj, värdegrundsarbete i skolorna, konfirmandverksamhet eller samtals- och studiegrupper. I FIN beskrivs också hur diakonin prioriterar att i varje möte med såväl barn, unga som vuxna stäva efter att visa på Guds omsorg och därigenom förmedla hopp.

FIN berör Barnkonventionens grundläggande principer och strävar i övrigt efter att uppnå Barnkonventionen i sin helhet. FIN uppmanar också barns rätt enligt BK art 14-17, 19, 23, 27, 28, 31, 33 och 34.

Framförallt har det betydelse för barnets bästa att FIN uttrycker följande grundvilja i Helsingborgs pastorat: Att i en värld där barn och unga blir alltfler proportionellt, och av detta och andra skäl riskerar att hotas av diskriminering, deras bästa hotas, deras rätt till liv och utveckling inte kan efterlevas med motiveringen att resurserna inte räcker till, ska barnen prioriteras (BK art 4).

Analys

Barnets bästa syftar till att säkerställa både fullt och faktiskt åtnjutande av alla de rättigheter som erkänns i konventionen och att säkerställa barnets helhetsutveckling. Flera av dessa berörs i Helsingborgs pastorats FIN.

Faktorer som enligt Barnrättskommittén påverkar barnets bästa är barnets åsikter (i förhållande till ålder och mognad), barnets identitet (kön, sexuell läggning, nationellt ursprung och trosföreställningar), bevarande av familjemiljö och upprätthållande av relationer, omsorg om barnet och barnets skydd och säkerhet (även emotionell), utsatta situationer (t ex minoritetsgrupp, asylsökande), rätt till hälsa (även kost) och rätt till utbildning.

En fullständig tillämpning av begreppet förutsätter ett rättighetsbaserat synsätt för att säkra barnets fysiska, psykologiska, moraliska och andliga integritet som en helhet, samt befästa barnets mänskliga värdighet.

FIN har i sin omvärldsbevakning beskrivit Helsingborg och dess socioekonomiska skillnader, men också att den tidigare vattendelaren i stadens två delar börjat att luckras upp och den sociala oro som följer bland annat med detta. FIN har också tydligt beskrivit att befolkningsökningen för barn ökar mer än den totala befolkningsökningen och bland annat vilka utmaningar detta innebär för institutioner kopplade till barn. FIN är tydlig med att för barnets bästa är attitydförändringar nödvändiga och integrationsarbetet viktigt. Staden måste hållas ihop över generations och socioekonomiska områden. Trossamfunden måste vara med och samverka för att minska den sociala oron, rotlösheten och uppgivenheten.

Barnen har kommit till tals i Region Skånes hälsoundersökning och en relativt stor andel av dem känner att de inte kan lita på alla människor och även om de flesta ser ljus på sin framtid minskar framtidstron i allmänhet. Samma undersökning visar också att de flesta barn uppger att de i allmänhet mår bra.

I sin programförklaring uttalar FIN att pastoratet vill finnas där människor är, bidra till möten mellan Gud och människor och tillsammans med varandra växa i tillit, ansvar och glädje. Pastoratets identitet uttalar inte en särskild koppling till barn, men tar hänsyn till barnets identitet, utveckling, uppfostran och mänskliga värdighet.

I uppdraget för de närmaste fyra åren prioriterar FIN att församlingarna arbetar mot en miljö där barn får del av evangeliet och tillit till Gud och människor i sin vardag. FIN bejakar att barn och unga behöver ett livsmod och framtidshopp som innefattar klimatet och världens nöd. Den minskade framtidstro ger barnen själva uttryck för i Region Skånes hälsoundersökning. FIN uttrycker hur barn ska bemötas och hur arbetet ska organiseras för att bland annat överbygga ålderströsklar och socioekonomiska hinder.

I avsnittet om de grundläggande uppgifterna är barnets perspektiv tydligt. Flera av tjänsterna i Helsingborgs pastorat har fokus mot barn och unga, även om detta inte framgår av stycket av fördelningen av uppdragen inom pastoratet i den formella delen av FIN.

Prövning och beslut

Bedömningen är att FIN är ett sådant beslut som enligt Kyrkoordningen kräver en barnkonsekvensanalys, men också att det är ett sådant beslut som då det har betydande inverkan på ett eller flera barn enligt Barnrättskommittén kräver ett noggrannare förfarande för att ta hänsyn till barnets bästa, det vill säga en barnkonsekvensanalys.

Underlaget i FIN ger en god bild av hur pastoratet fullgör sin grundläggande uppgift, detta också ur barnets perspektiv. Den omvärld pastoratet befinner sig med dess utmaningar och möjligheter och hur detta särskilt påverkar barnen som är en växande grupp beskrivs tydligt. FIN beskriver hur pastoratet utför sitt grundläggande uppdrag. Pastoratets prioriteringar svarar väl mot den bristande framtidstro och minskade tillit som skånska barn och ungdomar uttrycker i Hälsoundersökningen.

Enligt Helsingborgs pastorat framgår barnets perspektiv tillräckligt tydligt för att FIN ska godkännas och utfärdas. Åtgärderna i FIN:s programförklaring avser att säkra barnets fysiska, psykologiska, moraliska och andliga integritet som en helhet, samt befästa barnets mänskliga värdighet.

FIN beskriver givetvis inte enbart hur pastoratet uppfyller den grundläggande uppgiften avseende barn. Pastoratet välkomnar alla grupper till kyrkan. Däremot framgår i FIN tydligt den särställning barn har i pastoratets verksamhet.

Barnens rätt att uttrycka sina åsikter och att få bli hörda i samhället tas i FIN tillvara genom att den lägger stor vikt vid etiskt förpliktigande gemenskaper över generationsgränser och andra barriärer som bidrar till att barn hålls utanför den större gemenskapen.

Barnkonsekvensanalysen visar att FIN försöker se till barnen i staden, oavsett om de är kyrkotillhöriga eller inte, barnen i världen och i framtiden. Orden om livsmod och tillit och att målet är att pastoratet vill vara en av alla goda krafter i enlighet med Brundtlandskommissionens definition på hållbar utveckling, som lever så i nuet att resurserna, för framtiden (barnen och deras barn) inte äventyras. Detta innebär en kompromisslös kärlek till barn.